

Flexivní paradigma: komplexita základu

čeština (feminina)

Nom	ruk	-a	ruč-k	-a
Acc	ruk	-u	ruč-k	-u
Gen	ruk	-y	ruč-k	-y
Dat	ruc	-e	ruč-c	-e
Loc	ruc	-e	ruč-c	-e
Ins	ruk	-ou	ruč-k	-ou

němčina (silná maskulinní adjektiva)

Nom	rot	-er	röt-lich	-er
Acc	rot	-en	röt-lich	-en
Gen	rot	-en	röt-lich	-en
Dat	rot	-em	röt-lich	-em

Flexivní paradigma: alomorfie základu

Nom	kůl -∅	důl -∅	my	supletivní alomorfy kořene
Acc	kůl -∅	důl -∅	ná -s	1. úplný supletivismus <my,1PL> / Nom <ná,1PL>
Gen	kůl -u	dol -u	ná -s	
Dat	kůl -u	dol -u	ná -m	2. částečný supletivismus <důl,v _N > / $\_ -\emptyset_{\{Nsg,Asg\}}$ <dol,v _N >
Loc	kůl -u	dol -u	ná -s	
Ins	kůl -em	dol -em	ná -mi	= fonologicky nepravidelná alternace $o \sim \acute{u}$

Alternace: pravidelné vs. nepravidelné

Nom	kůl -∅	mol -∅	důl -∅	hra[t] -∅	bo[t] -∅
Acc	kůl -∅	mol -a	důl -∅	hra[t] -∅	bo[t] -∅
Gen	kůl -u	mol -a	dol -u	hra[d] -u	bo[d] -u
Dat	kůl -u	mol -ovi	dol -u	hra[d] -u	bo[d] -u
Loc	kůl -u	mol -ovi	dol -e	hra[ʃ] -ě	bo[ʃ] -ě
Ins	kůl -em	mol -em	dol -em	hra[d] -em	bo[d] -em

$o \sim \acute{o}$ = fonologicky nepravidelná alternace

= součást supletivních alomorfů

$\langle d\acute{o}l, v_N \rangle / \_ -\emptyset_{\{Nsg, Asg\}}, \langle dol, v_N \rangle$

$d \sim t, d \sim d'$ = pravidelné alternace

= výsledek fonologického procesu

$\langle hrad, v_N \rangle, \langle bod, v_N \rangle +$ fonologie

Pravidelnost alternací

Nom	ruk -a	sít' -k -a	báb -a	plat -b -a
Acc	ruk -u	sít' -k -u	báb -u	plat -b -u
Gen	ruk -y	sít' -k -y	báb -y	plat -b -y
Dat	ruc -e	sít' -c -e	bá[bj] -ě	plat -[bj] -ě
Loc	ruc -e	sít' -c -e	bá[bj] -ě	plat -[bj] -ě
Ins	ruk -ou	sít' -k -ou	báb -ou	plat -b -ou

pravidelné alternace jsou morfologicky nezávislé → platí pro kořeny i sufixy

Alomorfie flexivních morfémů

Nom	kůl	-∅	mol	-∅	mol	-o	sůl	-∅	hůl	-∅	Nsg = {∅, o}
Acc	kůl	-∅	mol	-a	mol	-o	sůl	-∅	hůl	-∅	Asg = {∅, o, a}
Gen	kůl	-u	mol	-a	mol	-a	sol	-i	hol	-e	Gsg = {u, a, i, e}
Dat	kůl	-u	mol	-ovi	mol	-u	sol	-i	hol	-i	Dsg = {u, ovi, i}
Loc	kůl	-u	mol	-ovi	mol	-u	sol	-i	hol	-i	Lsg = {u, ovi, i}
Ins	kůl	-em	mol	-em	mol	-em	sol	-í	hol	-í	Isg = {em, í}

Distribuce alomorfů: PL v angličtině

SG	dog	dad	ball	pea	dock	pit	pitch	box	ox
PL	dog-s	dad-s	ball-s	pea-s	dock-s	pit-s	pitch-es	box-es	ox-en
	[g-z]	[d-z]	[l-z]	[i:-z]	[k-s]	[t-s]	[tʃ-ɪz]	[s-ɪz]	[s-n]

$z / \{T_{[+znělý]}, R, V\}_-$

$s / T_{[-znělý]}_-$

$ɪz / S_-$

n / Vox

fonologická alomorfie

lexikální a.

lexikon

<-z, PL>

<-n, PL>/{Vox...} _

fonologie

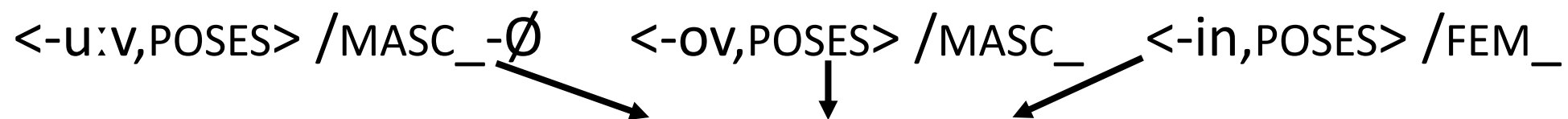
1. asimilace znělosti: [s], 2. epenteze: [ɪz]

Posesivní sufixy v češtině

syn-ův [u:f]   dceř-in [in]   POSES = {u:f,ov,ovj,in,iŋ}
syn-ov-a [ov]   dceř-in-a [in]
syn-ov-ě [ovj]   dceř-in-ě [iŋ]

lexikon

<-u:v,POSES> /MASC_-∅   <-ov,POSES> /MASC_-   <-in,POSES> /FEM_-

morfologická alomorfie

fonologie

1. ztráta znělosti: [u:f], 2. palatalizace: [ovj] [iŋ]

Typy alomorfie: shrnutí

- fonologická: podoba morfému je ovlivněna fonologickým kontextem
(např. LABIÁLNOST, SLABIČNÁ STRUKTURA, PŘÍZVUK ...)
- morfologická: morfém je vázán na morfologický kontext
(např. ROD, ČÍSLO ...)
- lexikální: morfém je vázán na lexikální kontext, tj. množinu konkrétních lexikálních jednotek

Fonologická alomorfie

1 lexikální /fonologická forma/

různé [povrchové formy]

→ fonologická derivace

1 lexikální /fonologická forma/

1 [povrchová forma]

= fonologicky vázaná distribuce

</-z/,PL> → [ɪz] / {s,z,ʃ,ʒ,tʃ,dʒ}_

→ [s] / T_[-znělý]_

→ [z]

</-ər/,KOMP> / max. 2 slabiky_

→ [ər]

</-in/,POSES> / FEM_

→ [ɪn] / _ {i,ě}

→ [in]